

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СІМЕЙНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

PROSPECTS FOR THE IMPLEMENTATION OF FAMILY TAXATION OF PERSONAL INCOME IN UKRAINE

Досліджено суть і зміст сімейного оподаткування доходів населення на основі зарубіжного досвіду, в результаті чого визначено його основні елементи. Наведено традиційну, французьку та іспанську моделі спільного оподаткування доходів сім'ї та основні методики відповідного розрахунку податку, які використовуються у розвинених країнах світу. Запропоновано впровадження в Україні сімейного оподаткування доходів громадян з урахуванням сімейних коефіцієнтів. Обґрунтовано доцільність встановлення мінімального сумарного річного неоподаткованого доходу сім'ї. Доведено необхідність використання прогресивної шкали ставок податку на доходи фізичних осіб в Україні. Розглянуто вигоди та втрати бюджетної системи України від використання різних варіантів адміністрування податку на доходи фізичних осіб у контексті сімейного оподаткування. Надано пропозиції із запровадження моделі соціально орієнтованого сімейного оподаткування доходів фізичних осіб в Україні.

Ключові слова: сімейне оподаткування, податок на доходи фізичних осіб, неоподаткований мінімум, податкова соціальна пільга, прогресивна шкала ставки податку.

Исследована сущность и содержание семейного налогообложения доходов населения на

основе зарубежного опыта, в результате чего определены его основные элементы. Представлены традиционная, французская и испанская модели общего налогообложения доходов семьи и основные методики соответствующего расчета налога, которые используются в развитых странах мира. Предложено внедрение в Украине семейного налогообложения доходов граждан с учетом семейных коэффициентов. Обоснована целесообразность установления минимального суммарного годового необлагаемого налогом дохода семьи. Доказана необходимость использования прогрессивной шкалы ставок налога на доходы физических лиц в Украине. Рассмотрены выгоды и потери бюджетной системы Украины от применения различных вариантов администрирования налога на доходы физических лиц в контексте семейного налогообложения. Даны предложения по внедрению модели социально ориентированного семейного налогообложения доходов физических лиц в Украине.

Ключевые слова: семейное налогообложение, налог на доходы физических лиц, необлагаемый минимум, налоговая социальная льгота, прогрессивная шкала ставки налога.

УДК 330.567.28:336.226.11

Волощук Р.Є.

к.е.н., старший викладач
кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Вінницький навчально-науковий
інститут економіки
Тернопільського національного
економічного університету

The essence and content of family income taxation on the basis of foreign experience, which is the direct realization of the constitutional principles of a social state and protection of family rights in the field of taxation, is explored. A detailed review of the administration of personal income tax in terms of taxation of family income in developed countries provided an opportunity to identify the main elements of family taxation. The traditional (USA and Germany), French and Spanish models of common taxation of family income and methods of appropriate tax calculation, which are used in developed countries, are presented. It is proposed to introduce in Ukraine family income taxation taking into account family coefficients, the main purpose of which is to implement a differentiated approach to taking into account the family status of taxpayers depending on the number of children. Moreover, the use of the family coefficients system will help reduce the tax burden with an increase in the number of children of each individual couple, stimulating development and preserving the family. The calculation of personal income tax under current legislation, taking into account the tax social benefit and the proposed system of family taxation, is accomplished. The expediency of establishing the minimum total annual non-taxable income of the family is substantiated, which makes the fact of the mandatory taxation of incomes of a individual psychologically more acceptable. After receiving income, a person can be sure that she has a certain amount that she will spend to ensure an acceptable existence of herself and her family that she has a guaranteed non-taxable minimum income. The necessity of using the progressive scale of rates of personal income tax in Ukraine is proved. The benefits and losses of the budgetary system of Ukraine from the use of different variants of administration of the personal income tax are considered. The proposals for the introduction of a model of socially-oriented family taxation of personal income are given, the purpose of which will be to ensure the protection of family rights, increase the well-being of the population with a simultaneous increase in its investment capacity and consumer demand, which will positively affect the growth of the economy in Ukraine.

Key words: family tax, personal income tax, non-taxable minimum, social tax benefit, progressive tax rate scale.

Постановка проблеми. Важливу роль у податковій системі України відіграє податок на доходи фізичних осіб, значення якого визначається не тільки його часткою у доходах зведеного бюджету, а й інтересами працездатної частини населення. Аналіз чинної системи оподаткування доходів населення в Україні показує, що нині під час розподілу податкових зобов'язань із податку на доходи фізичних осіб між різними категоріями громадян не враховується їхній соціальний і сімейний стан. Так, під час формування податкових відносин в Україні спостерігається певна несправедливість, яка полягає у формальному підході до соціального статусу платника, що не бере до уваги його об'єктивний стан. Тому особливої актуальності набуває виявлення

соціальної складової частини податку на доходи фізичних осіб і можливість його вдосконалення шляхом запровадження сімейного оподаткування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам оподаткування доходів фізичних осіб присвячено численні праці науковців: А. Аксьонової, Г. Алієва, О. Бушуєвої, Р. Кахріманова, Ю. Колобаєвої, О. Корабльової, Ю. Косенкової, М. Косова, О. Савіної та ін. У дослідженнях зазначених учених значна увага приділяється ефективності та доцільності впровадження у податкову практику оподаткування доходів населення з урахуванням сімейного стану на основі використання позитивного досвіду зарубіжних країн. Незважаючи на значну кількість наукових розвідок, питання

впровадження сімейного оподаткування доходів фізичних осіб досі залишаються не досить дослідженими, особливо в контексті використання прогресивної податкової ставки та врахування вигод і втрат для бюджетної системи держави.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у вивченні зарубіжного досвіду сімейного оподаткування доходів фізичних осіб і розробленні пропозицій щодо його запровадження в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині питання порядку оподаткування доходів сім'ї як самостійної категорії платників податків в Україні не визначені – члени сім'ї виступають як окремі платники податків. При цьому джерелом сплати податків і зборів часто виступає спільний (сімейний) бюджет.

У багатьох провідних країнах світу (Німеччина, Франція, США, Іспанія та ін.) уже протягом багатьох років отримала законодавче закріплення й застосовується практика сімейного оподаткування податком на доходи фізичних осіб. На думку більшості провідних учених із податкових питань, сімейне оподаткування є безпосередньою реалізацією конституційних принципів соціальної держави та захисту прав сім'ї у сфері оподаткування.

Суть і зміст сімейного оподаткування полягає в тому, що сім'я розглядається як єдина економічна спільнота із загальними доходами і витратами, тому під час оподаткування сім'ї повинна враховуватися її фактична здатність до сплати податків. Метою такого правового регулювання є створення додаткового захисту прав сім'ї, не утискування її прав порівняно з самотніми громадянами у сфері оподаткування [1, с. 91].

Детальний огляд адміністрування податку на доходи фізичних осіб у частині оподаткування доходів сім'ї в розвинених державах дає можливість виявити такі елементи сімейного оподаткування [2, с. 39-40]:

1) податковим законодавством визначено поняття «сім'я» для цілей оподаткування. Під сім'єю можуть розумітися подружжя, яке перебуває у дійсному шлюбі (Німеччина), або чоловік і жінка та їх неповнолітні або недієздатні діти (Франція, Португалія, Іспанія), або самотні / розведені громадяни, які мають залежних родичів і визнані «головою сім'ї» (США);

2) для цілей обчислення оподаткованого доходу сім'ї всі доходи, витрати та пільги об'єднуються. Причому навіть якщо один із подружжя не працює, то всі належні йому податкові пільги враховуються під час обчислення загального оподаткованого доходу;

3) для обчислення податку на доходи фізичних осіб, що підлягає сплаті сім'єю, як правило, застосовується або спеціальна шкала податку, або спеціальний спосіб розрахунку з метою обліку фактичної здатності кожного платника податків – члена сім'ї сплачувати податок;

4) подружжя, які обрали спільне сімейне оподаткування, несуть зазвичай солідарну відповідальність за всю суму податку, обчислену із загального оподаткованого доходу.

При цьому виокремлюють три основні моделі спільного оподаткування доходів сім'ї, які використовуються у розвинених країнах [3, с. 44; 4]:

– традиційна модель (США і Німеччина), яка передбачає застосування спільного декларування доходів подружжя, а розмір сім'ї, зокрема кількість дітей-утриманців, враховується під час отримання податкових пільг як і у всіх інших індивідуальних системах оподаткування;

– французька модель, яка полягає у безпосередньому оподаткуванні доходів сім'ї, при цьому загальний дохід сім'ї ділиться на коефіцієнт, який різниться залежно від розміру сім'ї;

– іспанська модель, яка передбачає, що платники податків, які є сімейною одиницею, мають право подавати індивідуальну або спільну декларацію за своїм вибором.

З метою сімейного оподаткування у розвинених країнах застосовують дві методики розрахунку податку. За першою спрощеною методикою база оподаткування визначається, виходячи із загального обсягу сімейного доходу, шляхом оподаткування ділення спільного доходу сім'ї на два або збільшення в два рази сум доходів, до яких застосовуються відповідні ставки у шкалі оподаткування [5, с. 50]. Причому кількість дітей сім'ї не враховується під час розрахунку бази оподаткування, а тому не впливає на загальну суму належного до сплати податку.

Друга методика має більшу соціальну спрямованість, за якої для цілей виявлення фактичної здатності окремої особи до сплати податку, з урахуванням її сімейного стану та кількості дітей на утриманні, використовується система «сімейних коефіцієнтів». Суть її в тому, що сукупний оподатковуваний дохід сім'ї ділиться на встановлений законом сімейний коефіцієнт залежно від складу сім'ї для визначення кількості оподатковуваних часток. Потім до частки застосовується відповідна прогресивна ставка і множиться на цей же коефіцієнт. Отриманий результат і є величиною податкового зобов'язання сім'ї [6, с. 57-58]. Таким чином, під час обчислення суми податку враховується середньодушовий дохід сім'ї.

В умовах складної демографічної ситуації у вітчизняну систему оподаткування доцільно було б запровадити останню з розглянутих методик. Проте ми розуміємо, що під час застосування коефіцієнтного методу виникає низка ускладнень, пов'язаних із чинною практикою оподаткування, зокрема у зв'язку із заміною сплати більшої частини податку на доходи фізичних осіб податковими агентами на декларативний механізм.

У разі запровадження сімейного оподаткування доходів під час визначення фізичних осіб, що

входять до сім'ї, необхідно керуватися Сімейним кодексом України. Під сім'єю варто розуміти осіб, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно [7]. Особи, що прийняли рішення виступати в ролі не індивідуальних платників податків, а як новий суб'єкт оподаткування – сім'я, повинні будуть пройти відповідну процедуру реєстрації за місцем проживання, тобто встати на податковий облік.

В частині використання системи сімейного оподаткування доходів пропонується встановлення сімейних коефіцієнтів (табл. 1).

Основне призначення сімейних коефіцієнтів – реалізація диференційованого підходу до врахування сімейного стану платників податків залежно від кількості дітей. Застосування системи сімейних коефіцієнтів сприятиме зниженню податкового навантаження зі збільшенням кількості дітей кожної окремої сімейної пари, стимулювання розвитку та збереженню сім'ї [5, с. 52].

Під час упровадження системи оподаткування сімейного доходу в Україні доцільно на початко-

вому етапі залишити на розсуд платників податків самостійний вибір між застосуванням сімейного або індивідуального оподаткування. Під час використання системи сімейного оподаткування варто у загальній сумі доходу сім'ї встановити податкову соціальну пільгу на кожну дитину, що відповідає неподатковому мінімуму.

За сімейного оподаткування для визначення суми податку на доходи фізичних осіб необхідно сукупний оподатковуваний дохід сім'ї спочатку поділити на сімейний коефіцієнт, потім відняти неоподатковуваний мінімум із врахуванням кількості дітей, після цього застосувати ставку податку на доходи фізичних осіб, а потім отриманий податок на доходи фізичних осіб знову помножити на сімейний коефіцієнт. У результаті ми отримуємо суму податку, належну до сплати до бюджету.

Розрахуємо податок на доходи фізичних осіб за чинним законодавством України для сім'ї, що складається з працюючих чоловіка й дружини та двох дітей. Для розрахунку візьмемо такі доходи чоловіка та дружини, які дають їм право на отримання податкової соціальної пільги у 2019 р. (табл. 2).

Зазначимо, що в Україні податкову соціальну пільгу застосовують до доходу (у вигляді заробітної

Таблиця 1

Пропонована шкала коефіцієнтів сімейного оподаткування

Сімейний стан	Сімейний коефіцієнт, кількість дітей				
	1	2	3	4	5 і більше
Батько (мати) – одинак	1,1	1,2	1,4	1,6	1,8
Подружня пара (сім'я)	1,2	1,3	1,5	1,7	1,9

Джерело: складено автором на основі [5, с. 51]

Таблиця 2

Розрахунок податку на доходи фізичних осіб за чинною системою індивідуального оподаткування доходів фізичних осіб

Місяць	Дохід чоловіка, грн	Податкова соціальна пільга, грн	Податкова ставка, %	Сума ПДФО, грн	Дохід чоловіка після оподаткування, грн	Дохід дружини, грн	Податкова ставка, %	Сума ПДФО, грн	Дохід дружини після оподаткування, грн	Сумарний дохід сім'ї після оподаткування, грн
січень	5350	1961	18	610,02	4739,98	5200	18	936	4264	9003,98
лютий	5350	1961	18	610,02	4739,98	5200	18	936	4264	9003,98
березень	5350	1961	18	610,02	4739,98	5200	18	936	4264	9003,98
квітень	5350	1961	18	610,02	4739,98	5200	18	936	4264	9003,98
травень	5350	1961	18	610,02	4739,98	5200	18	936	4264	9003,98
червень	5350	1961	18	610,02	4739,98	5200	18	936	4264	9003,98
липень	5350	1961	18	610,02	4739,98	5200	18	936	4264	9003,98
серпень	5350	1961	18	610,02	4739,98	5200	18	936	4264	9003,98
вересень	5350	1961	18	610,02	4739,98	5200	18	936	4264	9003,98
жовтень	5350	1961	18	610,02	4739,98	5200	18	936	4264	9003,98
листопад	5350	1961	18	610,02	4739,98	5200	18	936	4264	9003,98
грудень	5350	1961	18	610,02	4739,98	5200	18	936	4264	9003,98
За рік				7320,24	56879,76			8424	51168	108047,76

Джерело: авторська розробка

плати) одного з батьків, нарахованого на користь платника податку протягом звітного податкового місяця, якщо розмір такого доходу не перевищує суми, котра дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи станом на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 й округленого до найближчих 10 грн. кратно кількості дітей [8]. Розмір загальної податкової соціальної пільги становить 50% розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленого законом станом на 1 січня звітного податкового року, в розрахунку на кожну дитину (станом на 1 січня 2019 р. розмір податкової соціальної пільги на кожну дитину становить 960,5 грн), починаючи від двох та більше дітей.

Розрахуємо податок на доходи фізичних осіб за пропонованою системою сімейного оподаткування для сім'ї, що також складається з працюючих чоловіка й дружини та двох дітей. Для обчислення візьмемо доходи чоловіка та дружини, як і в попередньому розрахунку (табл. 3). Причому в розрахунку неоподаткований мінімум відповідатиме законодавчо встановленому розміру податкової соціальної пільги на кожну дитину станом на сьогоднішній день, тобто 50% розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого законом станом на 1 січня звітного податкового року. У майбутньому за зростання реальних доходів населення пропонується неоподаткований мінімум визначати на рівні 100% прожиткового мінімуму для працездатної особи або як окремо розраховану фіксовану величину із щорічним коригуванням на індекс інфляції.

Наведені розрахунки суттєво не відрізняються, адже варіювання між загальними сумами податку належними до сплати становить 7,35%. Це пояс-

нюється тим, що в Україні встановлена пропорційна ставка податку та для розрахунку суми податку на доходи фізичних осіб в обох випадках ми застосовували ставку 18%. Проте у розвинених країнах сімейне оподаткування передбачає прогресивну шкалу ставки податку на доходи фізичних осіб, що сприяє скороченню розриву між доходами різних соціальних груп населення, стабілізації соціальної структури суспільства, зниження протиріч між різними прошарками в суспільстві [9, с. 166]. Тому ставка податку на доходи фізичних осіб, яку необхідно застосовувати в сімейному оподаткуванні в Україні, повинна залежати насамперед від суми сукупного отриманого доходу всіх членів сім'ї, скоригованого на сімейний коефіцієнт. Отже, чим менше сума сукупного доходу, тим нижча ставка застосовуватиметься. Також, як зазначалось нами вище, має бути встановлений мінімальний сумарний річний дохід сім'ї, який оподатковуватиметься за ставкою 0% або не підлягатиме оподаткуванню загалом.

Встановлення мінімального сумарного річного неоподаткованого доходу сім'ї можна визнати неоподатковуваним мінімумом, що робить сам факт обов'язкового оподаткування доходів фізичної особи психологічно більш прийнятним. Адже, отримуючи дохід, особа може бути впевнена, що у неї є певна сума, яку вона витратить на забезпечення прийнятного існування себе і своєї сім'ї, що у неї є гарантовано неоподатковуваний мінімальний дохід. Як впливає із Загальної декларації прав людини, останній повинні бути, як мінімум, залишені достатні кошти для підтримки життєдіяльності себе і своєї сім'ї, тобто достатній життєвий рівень сім'ї досягається насамперед за рахунок достатнього рівня заробітної плати її

Таблиця 3

**Розрахунок податку на доходи фізичних осіб
за пропонованою системою сімейного оподаткування доходів фізичних осіб**

Місяць	Дохід чоловіка, грн	Дохід дружини, грн	Сумарний дохід сім'ї, грн	Сімейний коефіцієнт	Сумарний дохід сім'ї в розрахунку на члена сім'ї, грн	Неоподатковуваний мінімум, грн	Податкова ставка, %	Сума ПДФО, грн	Сумарний дохід сім'ї після оподаткування, грн
січень	5350	5200	10550	1,3	8115,38	1961	18	1440,13	9109,87
лютий	5350	5200	10550	1,3	8115,38	1961	18	1440,13	9109,87
березень	5350	5200	10550	1,3	8115,38	1961	18	1440,13	9109,87
квітень	5350	5200	10550	1,3	8115,38	1961	18	1440,13	9109,87
травень	5350	5200	10550	1,3	8115,38	1961	18	1440,13	9109,87
червень	5350	5200	10550	1,3	8115,38	1961	18	1440,13	9109,87
липень	5350	5200	10550	1,3	8115,38	1961	18	1440,13	9109,87
серпень	5350	5200	10550	1,3	8115,38	1961	18	1440,13	9109,87
вересень	5350	5200	10550	1,3	8115,38	1961	18	1440,13	9109,87
жовтень	5350	5200	10550	1,3	8115,38	1961	18	1440,13	9109,87
листопад	5350	5200	10550	1,3	8115,38	1961	18	1440,13	9109,87
грудень	5350	5200	10550	1,3	8115,38	1961	18	1440,13	9109,87
За рік	64200	62400	126600		97384,62			17281,51	109318,49

Джерело: авторська розробка

членів [10]. Тому, якщо частини заробітної плати, що залишилися після сплати податку, не вистає для підтримання достатнього життєвого рівня, регулювання повинно здійснюватися насамперед обмеженням податків або звільненням від них і лише потім шляхом їх перерозподілу у формі соціальних виплат. У цьому разі автоматично нівелюється питання субсидювання значної кількості громадян, що є одним із компенсаторів можливої втрати бюджетних доходів на початковому етапі від запровадження сімейного оподаткування.

Виведення з-під оподаткування частини доходу, необхідного для підтримки життєдіяльності платника податків, не можна охарактеризувати як надання пільг. Визначення неоподаткованого мінімуму доходу – конкретна форма реалізації конституційних прав громадян. Тому одним із аспектів реалізації принципу рівності в податковому праві є не тільки закріплення в законі неоподаткованого мінімуму в його новій якості, а й встановлення такого його розміру, який міг би забезпечити задоволення мінімально необхідних потреб людини.

Розглянемо можливі наслідки введення системи сімейного оподаткування доходів фізичних осіб для бюджетної системи України з використанням раніше наведеного методичного інструментарію. Для цього здійснимо розрахунок податку на доходи фізичних за діючою системою індивідуального оподаткування, за пропонованою системою сімейного оподаткування з використанням діючої пропорційної податкової ставки, а також за пропонованою системою сімейного оподаткування з використанням прогресивної податкової ставки.

Прогресивну податкову ставку пропонуємо застосовувати до груп фізичних осіб, які формує Державна служба статистики України за розмірами нарахованої їм заробітної плати, з використанням початкової базової ставки 18% (табл. 4).

Таблиця 4

Пропонована шкала прогресивних ставок податку на доходи фізичних осіб

Групи платників податку за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів, грн на місяць	Податкова ставка, %
до 4200,00	18
4200,01-5000,00	19
5000,01-6000,00	20
6000,01-7000,00	21
7000,01-8000,00	22
8000,01-9000,00	23
9000,01-10000,00	24
10000,01-15000,00	25
понад 15000,01	25

Зазначимо, що ставки податку на доходи фізичних осіб не повинні викликати стійкого відторгнення та неприйняття різних груп платників податків, а тому не повинні на перших етапах запровадження прогресивного сімейного оподат-

кування доходів значно відрізнятися пунктами запропонованої податкової шкали.

Розрахунок наслідків запровадження сімейного оподаткування доходів фізичних осіб для бюджетної системи України з урахуванням наявності однієї дитини в кожній працездатної особи відображено у табл. 5, 6, 7.

У табл. 5 розраховано суму надходжень ПДФО до бюджетної системи України у результаті використання діючої системи індивідуального оподаткування доходів фізичних осіб за пропорційною податковою ставкою.

У табл. 6 розраховано суму надходжень ПДФО до бюджетної системи України у результаті використання запропонованої системи сімейного оподаткування доходів фізичних осіб за пропорційною податковою ставкою.

У табл. 7 розраховано суму надходжень ПДФО до бюджетної системи України у результаті використання запропонованої системи сімейного оподаткування доходів фізичних осіб за прогресивною податковою ставкою.

Як свідчать дані табл. 5, за заданими нами умовами, за діючої системи індивідуального оподаткування фізичних осіб доходи бюджету становитимуть 158,23 млрд. грн. За пропонованою системою сімейного оподаткування фізичних осіб з використанням пропорційної податкової ставки доходи бюджету становитимуть 141,49 млрд. грн (табл. 6), тобто будуть меншими, ніж за діючою індивідуальною системою оподаткування доходів фізичних осіб на 16,74 млрд. грн. Тобто вигоди для бюджетної системи з упровадженням сімейного оподаткування фізичних осіб з використанням пропорційної податкової ставки не спостерігатиметься. Однак, за пропонованою системою сімейного оподаткування фізичних осіб з використанням прогресивної податкової ставки доходи бюджету становитимуть 181,39 млрд. грн (табл. 7), тобто будуть більшими, ніж за діючою індивідуальною системою оподаткування доходів фізичних осіб на 23,16 млрд. грн. Тому для бюджетної системи з упровадженням сімейного оподаткування фізичних осіб з використанням прогресивної податкової ставки спостерігатимуться наявні вигоди.

Таким чином, у запропонованій моделі сімейного оподаткування доходів фізичних осіб з використанням прогресивної податкової ставки враховується сімейний стан платників податків і вигоди для бюджетної системи. Сума сплачуваного податку на доходи фізичних осіб буде нижчою для сімей, що мають в своєму складі дітей, за рівного сукупного доходу. Передбачуваний порядок обчислення податку на доходи фізичних осіб забезпечить скорочення величини податкових зобов'язань для сім'ї, що має суттєві відмінності в розмірах одержуваних доходів.

Розрахунки показують значні переваги впровадження моделі сімейного оподаткування доходів

Таблиця 5

**Діюча система індивідуального оподаткування
доходів фізичних осіб за пропорційною податковою ставкою**

Показники	Розрахунок ПДФО груп платників залежно від рівня середньодушових еквівалентних загальних доходів								Разом
Дохід на місяць, грн	4200	5000	6000	7000	8000	10000	15000	20000	
Податкова ставка, %	18	18	18	18	18	18	18	18	
ПДФО до бюджету за рік на одну особу, грн	9072	10800	12960	15120	17280	21600	32400	43200	
Частка осіб, що належать до відповідної групи за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів	17,8	12,6	10,6	7,9	7,2	11,1	16,5	16,3	
Кількість працездатного населення, що належить до відповідної групи, тис осіб	1305,5	924,1	777,5	579,4	528,1	814,1	1210,2	1195,5	
Сумарний ПДФО до бюджету за рік, млрд грн	11,84	9,98	10,08	8,76	9,13	17,59	39,21	51,65	158,23

Джерело: складено автором самостійно на основі даних Державної служби статистики України [11]

Таблиця 6

**Пропонована система сімейного оподаткування
доходів фізичних осіб за пропорційною податковою ставкою**

Показники	Розрахунок ПДФО груп платників залежно від рівня середньодушових еквівалентних загальних доходів								Разом
Дохід на місяць, грн	4200	5000	6000	7000	8000	10000	15000	20000	
Неоподатковуваний мінімум, грн	960,5	960,5	960,5	960,5	960,5	960,5	960,5	960,5	
Податкова ставка, %	18	18	18	18	18	18	18	18	
ПДФО до бюджету за рік на одну особу, грн	6790	8518	10678	12838	14998	19318	30118	40918	
Частка осіб, що належать до відповідної групи за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів	17,8	12,6	10,6	7,9	7,2	11,1	16,5	16,3	
Кількість працездатного населення, що належить до відповідної групи, осіб	1305,5	924,1	777,5	579,4	528,1	814,1	1210,2	1195,5	
Сумарний ПДФО до бюджету за рік, млрд грн	8,86	7,87	8,30	7,44	7,92	15,73	36,45	48,92	141,49

Джерело: складено автором самостійно на основі даних Державної служби статистики України [11]

Таблиця 7

**Пропонована система сімейного оподаткування
доходів фізичних осіб за прогресивною податковою ставкою**

Показники	Розрахунок ПДФО груп платників залежно від рівня середньодушових еквівалентних загальних доходів								Разом
Дохід на місяць, грн	4200	5000	6000	7000	8000	10000	15000	20000	
Неоподатковуваний мінімум, грн	960,5	960,5	960,5	960,5	960,5	960,5	960,5	960,5	
Податкова ставка, %	18	19	20	21	22	23	24	25	
ПДФО до бюджету за рік на одну особу, грн	6790	8991	11864	14978	18331	24684	40157	56830	
Частка осіб, що належать до відповідної групи за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів	17,8	12,6	10,6	7,9	7,2	11,1	16,5	16,3	
Кількість працездатного населення, що належить до відповідної групи, осіб	1305,5	924,1	777,5	579,4	528,1	814,1	1210,2	1195,5	
Сумарний ПДФО до бюджету за рік, млрд грн	8,86	8,31	9,22	8,68	9,68	20,10	48,60	67,94	181,39

Джерело: складено автором самостійно на основі даних Державної служби статистики України [11]

фізичних осіб на відміну від індивідуального. Її поширення заохочує платників податку заводити сім'ю, забезпечуючи тим самим ширшу реалізацію принципів рівності та справедливості у податковій політиці.

Кількість нарахованого податку на доходи фізичних осіб і податкові ставки повинні формуватися залежно від соціального стану платників податку, наявності утриманців і дітей. Платники податку, які отримують однаковий дохід, але мають різний сімейний стан, характеризуються диференційованою здатністю до сплати подат-

ків, яку не завжди можливо враховувати, завдяки стандартним податковим вирахуванням.

У сучасних умовах соціально-економічного розвитку нашої країни запровадження моделі сімейного оподаткування фізичних осіб сприяло б справедливому розподілу податкового тягара між платниками податків з різним сімейним станом. Останнє передбачає формування стабільного фінансово-матеріального становища населення, тобто зростання його добробуту. Варіант моделі сімейного оподаткування доходів фізичних осіб наведений у табл. 8.

Модель соціально орієнтованого сімейного оподаткування доходів фізичних осіб*

	Об'єкт оподаткування	База оподаткування	Податкові ставки
Система індивідуального оподаткування	Дохід, отриманий платником податку від джерел у країні та / або від джерел за її межами	Доходи платника податку, отримані ним у грошовій, натуральній формі, доходи у вигляді матеріальної вигоди	Диференційовані ставки (0%, 5% і 18%)
Система сімейного оподаткування	Сукупний дохід, отриманий сім'єю як платником податків від джерел у країні та / або від джерел за її межами	Враховуються сукупні доходи подружжя. Податкова база визначається окремо по кожному виду доходів, залежно від яких встановлені різні податкові ставки	Прогресивні податкові ставки з одночасним застосуванням сімейного коефіцієнту

Джерело: складено автором самостійно

Отже, пропонується м'яко прогресивна шкала податкових ставок, яка покликана забезпечити не тільки досягнення фіскальних цілей податкової політики, а й реалізацію завдань зменшення соціальної диференціації суспільства. Реалізація заходів, пов'язаних із запровадженням сімейного оподаткування, потребує легалізації заробітних плат та інших доходів населення, що, в свою чергу, передбачає зміну у підходах до адміністрування податків і зборів, проведення системних реформ у соціальній, економічній та інших сферах.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, для згладжування диференціації громадян були обґрунтовані та сформульовані пропозиції щодо переходу до системи сімейного оподаткування доходів фізичних осіб. Запровадження сімейного оподаткування спрямоване на забезпечення захисту прав сім'ї. Поряд із підвищенням добробуту населення зростатиме його інвестиційна спроможність та споживчий попит, що позитивно вплине на зростання економіки України. Короткострокові скорочення надходжень до бюджету від податку на доходи фізичних осіб та ускладнення його адміністрування є лише тимчасовим ефектом, що у майбутньому компенсуватиметься підвищенням соціальної захищеності населення та зростанням його фінансового добробуту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кахриманов Р.А., Алиев Г.Х. Перспективы внедрения семейного налогообложения доходов как важнейшее условие справедливого перераспределения налоговой нагрузки между плательщиками с различным составом семей. *Известия Кабардино-Балкарского научного центра РАН*. 2012. № 6 (50). С. 91-97.
2. Бушуева О.А. Семья – «консолидированная группа» в целях налогообложения доходов граждан. *Альманах современной науки и образования*. 2013. № 6 (73). С. 39-41.
3. Кораблева О.В. Использование принципов семейного налогообложения при налогообложении доходов физических лиц в зарубежных странах. *Проблемы современной науки и образования*. 2016. № 26 (68). С. 44-49.

4. Колобаева Ю.Б. Семейные налоговые декларации в налогообложении дохода физических лиц. *Экономика и социум*. 2017. № 3 (34). https://iupr.ru/domains_data/files/zurnal_34/Kolobaeva%20Yu.B..pdf (дата звернення: 01.04.2019 р.)

5. Косов М.Е. Модель социально ориентированного налогообложения доходов физических лиц. *Вестник Российского экономического университета им. Г. В. Плеханова*. 2014. №1. С. 48-59.

6. Савина О.Н. Семейное налогообложение как инструмент усиления социализации налоговой политики на современном этапе. *Международный бухгалтерский учет*. 2013. № 20 (266). С. 54-59.

7. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. №2947-III / Верховна Рада України. Дата оновлення: 28.08.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення: 01.05.2019 р.)

8. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI / Верховна Рада України. Дата оновлення: 01.03.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 01.05.2019 р.)

9. Аксенова А.А. Налогообложение доходов физических лиц: индивидуальное или семейное? *Науковедение*. 2016. Вып. 6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/nalogooblozhenie-dohodov-fizicheskikh-lits-individualnoe-ili-semeynoe> (дата звернення: 01.04.2019 р.)

10. Загальна декларація прав людини: Декларація Організації Об'єднаних Націй від 10.12.1948 р. Дата оновлення: 10.12.1948. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 01.04.2019 р.)

11. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/zp.htm (дата звернення: 01.05.2019 р.)

REFERENCES:

1. Kahrimanov R.A., Aliev G.H. (2012) Perspektivy vnedreniya semeynogo nalogooblozheniya dohodov kak vazhneyshee uslovie spravedlivogo pereraspredeleniya nalogovoy nagruzki mezhdu platelshchikami s razlichnyim sostavom semey [Prospects for the introduction of family income taxation as the most important condition for the fair redistribution of the tax burden among taxpayers with different family composition]. *News of the Kabardino-Balkarian Scientific Center of the Russian Academy of Sciences*, no. 6 (50), pp. 91-97. (in Russian).
2. Bushueva O.A. (2013) Semya – «konsolidirovannaya gruppa» v tselyah nalogooblozheniya dohodov grazhdan [The family is a «consolidated group» for the purposes of personal income taxation]. *Almanac of modern science and education*, no. 6 (73), pp. 39-41. (in Russian).

3. Korableva O.V. (2016) Ispolzovanie printsipov semeynogo nalogooblozheniya pri nalogooblozhenii dohodov fizicheskikh lits v zarubezhnykh stranah [Using the principles of family taxation in the taxation of personal income in foreign countries]. *Problems of modern science and education*, no. 26 (68), pp. 44-49. (in Russian).

4. Kolobaeva Yu.B. (2017) Semeynyie nalogovyye deklaratsii v nalogooblozhenii dohoda fizicheskikh lits [Family tax declarations in the taxation of personal income]. *Economy and society*, no. 3 (34). Available at: https://iupr.ru/domains_data/files/zurnal_34/Kolobaeva%20Yu.B..pdf (accessed 1 April 2019).

5. Kosov M.E. (2014) Model sotsialno orientirovannogo nalogooblozheniya dohodov fizicheskikh lits [The model of socially oriented taxation of personal income]. *Bulletin of the Russian Economic University of G. V. Plekhanov*, no. 1, pp. 48-59. (in Russian).

6. Savina O.N. (2013) Semeynoe nalogooblozhenie kak instrument usileniya sotsializatsii nalogovoy politiki na sovremennom etape [Family taxation as a tool to strengthen the socialization of tax policy at the present stage]. *International Accounting*, no. 20 (266), pp. 54-59. (in Russian).

7. Verkhovna Rada Ukrainy (2002). Simeinyi kodeks Ukrainy vid 10 sichnia 2002 no. 2947-III [Family Code of Ukraine dated January 10, 2002 no. 2947-III]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (accessed 1 April 2019).

8. Verkhovna Rada Ukrainy (2010). Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 02 hrudnia 2010 no. 2755-VI [Tax Code of Ukraine dated December 02, 2010 no. 2755-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (accessed 1 April 2019).

9. Aksenova A.A. (2016) Nalogooblozhenie dohodov fizicheskikh lits: individualnoe ili semeynoe? [Taxation of personal income: individual or family?]. *Science studies*, no. 6. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/nalogooblozhenie-dohodov-fizicheskikh-lits-individualnoe-ili-semeynoe> (accessed 1 April 2019).

10. Orhanizatsiia Obiednanykh Natsii (1948) Zahalna deklaratsiia prav liudyny vid 10 hrudnia 1948 [Universal Declaration of Human Rights dated December 10, 1948]. Available at: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (accessed 1 April 2019).

11. Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 1 April 2019).

PROSPECTS FOR THE IMPLEMENTATION OF FAMILY TAXATION OF PERSONAL INCOME IN UKRAINE

The purpose of the article. An important role in the tax system of Ukraine is played by the tax on personal incomes, the meaning of which is determined not only by its share in the consolidated budget revenues, but also by the interests of the able-bodied population. The analysis of the current state of personal income taxation system in Ukraine shows that at the moment, when distributing tax liabilities on personal income tax between different categories of citizens, their social and familial status is not taken into account. Thus, in the formation of tax relations in Ukraine there is certain injustice, which consists in the formal approach to the social status of the payer, which does not take into account its objective status. Therefore, the identification of the social component of the personal income tax and the possibility of its improvement through the introduction of family taxation becomes especially relevant.

The purpose of the article is to study the foreign experience of family taxation of personal income and to develop proposals for its introduction in Ukraine.

Methodology. The specifics of scientific tasks being the subject of the research required the use of a complex of methods which enabled to analyze the current state of taxation of personal income and the development of proposals for its improvement.

Results. The foreign experience of family income taxation in foreign countries is researched. The introduction of family taxation of incomes in Ukraine based on family coefficients in Ukraine is proposed. The necessity of using the progressive scale of rates of personal income tax in Ukraine is proved. The benefits and losses of the budgetary system of Ukraine from the use of different variants of administration of the personal income tax are considered. The proposals on implementation of the model of socially-based family taxation of individuals' incomes in Ukraine are presented.

Practical implications. To counteract the differentiation of citizens, proposals for the transition to the family income taxation system of individuals are substantiated and formulated. The introduction of family taxation is aimed at ensuring the protection of family rights. Along with the increase in the welfare of the population, its investment capacity and consumer demand will grow, which will positively contribute to the growth of the Ukrainian economy. Short-term reductions in budget revenues from personal income tax and the complications of its administration are only a temporary effect, which in the future will be offset by an increase in social protection of the population and an increase in its financial well-being.

Value/originality. The article is devoted to actual issues of personal income taxation. In the course of the study, variants of introduction of family taxation of incomes of citizens in Ukraine are analyzed. The introduction of family taxation with the use of a mildly progressive scale of tax rates, which is designed to ensure not only the achievement of the fiscal objectives of tax policy, but also the implementation of the tasks of reducing the social differentiation of society, is substantiated.